

implemented through the credibility of the Church, was the result of individual confessors' "service" to the Czarist Russia.

At the end of the century, a phenomenon "intellectual" appeared in socio-cultural circulation on Russian territory. It was in the form of independent group, formed under the influence of internal (the level of education development and science, morality and spirituality, internal social maturity, etc.) and external (the development of pedagogical activity, the impact of philosophical currents on the formation of the domestic educational circles vision) determinants.

Describing the concept under the study, the author operates with the definition of "semi-intelligence", which is substantiated by the absence of a stable national-patriotic position. This statement prompts the author to believe that the national pivot of ideological position in the formation of an intelligent image is the determining quintessence of the studied symbiosis.

The one-roof groundwork of "an intellectual" notion in the domestic and foreign interpretation became the ideological content of the identification of the social stratum of persons who are engaged in intellectual activities and possess high level of personal culture.

In the historical and pedagogical key of the stated issues, the relevant research tools – historical and retrospective, systematic, structural and chronological methods were used.

Key words: intelligentsia, education, culture, science, pedagogical activity.

УДК: 376:353:3.071 ("19"/91"19")

DOI: 10.32626/2309-9763.2019–26–1.216-222

Світлана Шевченко
Svitlana Shevchenko

РОЗВИТОК НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИХ ЗАКЛАДІВ ДЛЯ ДІТЕЙ ІЗ ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ (1991-2000 рр.)

DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS FOR CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS IN CONDITIONS OF INDEPENDENT UKRAINE (1991-2000)

У статті проведений аналіз розвитку спеціальних навчально-виховних закладів для дітей із особливими потребами; показано їх статистику, розкрито характер діяльності досліджуваних спеціальних закладів в умовах незалежної України (1991-2000). Встановлено, що освіта для дітей із порушенням слуху на етапі становлення української держави почала мати належні засоби викладання і навчання української мови. Розкрито, що спільним для всіх закладів інтернатного типу була організація цілодобового перебування дітей в таких закладах під опікою педагогічних (за потреби й медичних) працівників із метою забезпечення всебічного й гармонійного розвитку вихованців, підготовки їх до дорослого життя. Доведено, що зміст і стан роботи початкової та середньої освіти спеціальних шкіл був спрямований на умови відродження, збереження культури та рідної мови дітей із особливими потребами; гарантуванні рівності здобуття знань, умінь і навичок; врахуванні інтересів дітей з особливими потребами у суспільному житті, що було одним із показників розвитку демократії, забезпечення прав людини.

Ключові слова: спеціальні навчальні заклади, спеціальні школи-інтернати для дітей з вадами розвитку, діти із особливими потребами, діти-інваліди, глухі і слабочуючі, незалежність України.

Сьогодні основним напрямом розвитку сучасної української освіти окреслено рівний доступ до якісної освіти всіх громадян, у тому числі й осіб із особливими потребами, тих, які мають інвалідність, обмежену життєздатність, порушення або особливості психофізичного

розвитку. За роки незалежності в Україні створені правові основи державної національної політики, яка будується на принципах рівності соціальних, культурних прав і свобод усіх громадян. Становлення та розвиток незалежної Української держави є надійним захистом для дітей із особливими потребами.

Правовою основою формування державної політики прав дітей із особливими потребами стали Декларація прав національностей України (1991), закони України “Про освіту” (1991, 2017), “Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні” (1991, 2004), “Про загальну середню освіту” (1999), “Про охорону дитинства” (2001), “Про реабілітацію інвалідів в Україні” (2001), “Про освіту осіб, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку (спеціальну освіту)” (2007), Конституція України (1996), Національна доктрина розвитку освіти (2002), укази Президента України “Про додаткові заходи щодо посилення соціального захисту інвалідів та проведення в Україні у 2003 р. Року людей з інвалідністю” (2003), “Про першочергові заходи щодо створення сприятливих умов життєдіяльності осіб з обмеженими фізичними можливостями” (2005), “Про додаткові невідкладні заходи щодо створення сприятливих умов життєдіяльності осіб з обмеженими фізичними можливостями” (2007) та ін.

Конвенція чітко визначила зобов'язання держав-учасниць щодо запровадження загальноприйнятих вимог рівноправності дітей із особливими потребами в усіх галузях, які мають вирішальне значення для якості життєдіяльності, а саме “забезпечення навчанням сліпих, глухих, сліпоглухих осіб за допомогою найвідповідніших для індивіда умов, методів і способів спілкування в обстановці, яка максимально сприяє засвоєнню знань і соціальному розвитку” [4, с. 1].

Теоретико-методологічну основу дослідження склали: психолого-педагогічна теорія корекційного спрямування навчання, виховання та розвитку дітей із особливими потребами (О. Глоба, Т. Басілова, В. Засенко, М. Земцова, А. Колупаєва, С. Кульбіда, Н. Макаруч, І. Мартиненко, С. Мещерякова, І. Омельченко, Н. Пахомова, Т. Сак, В. Синьов, Є. Соботович, О. Таранченко, Р. Тригер, С. Трикоз, А. Шевцов, М. Шеремет та ін.). Результати ґрунтовних досліджень історико-педагогічних аспектів становлення та розвитку вітчизняної корекційної педагогіки і спеціальної психології широко висвітлюються в наукових працях українських вчених (В. Бондар, І. Єременко, Н. Засенко, В. Золотоверх, С. Кульбіда, Л. Одинченко, І. Соколянський, М. Супрун, О. Шевченко, М. Ярмаченко та ін.).

Означений аспект освітнього процесу дітей із порушеннями слуху був предметом розгляду таких українських учених, як Н. Адамюк, Н. Іванюшевої, В. Засенка, Т. Єжової, С. Кульбиди, О. Таранченко, І. Чепчиної та ін. Питання теорії і історії організації спеціального навчання і виховання дітей, що недочувають і глухих, завжди були предметом низки досліджень (В. Бондаря, Н. Засенко, В. Засенка, І. Колісника, Є. Синьова, В. Шевченка, Л. Фомічової, М. Ярмаченка та ін.). Учені звертали велику увагу на організацію навчальної діяльності дітей із особливими потребами; досліджували різні проблемні питання освітнього процесу дітей із особливими потребами які є надзвичайно актуальними і в нинішній час. Тому необхідність вивчення розвитку навчально-виховних закладів для дітей із особливими освітніми потребами зумовили вибір теми нашого дослідження.

Упродовж тривалого часу зусилля відомих учених були скеровані на теоретичне обґрунтування педагогічної класифікації дітей із вадами слуху (під керівництвом Р. Боскіс), згідно з якою було виокремлено 4 типових категорії: діти без мови (глухонімі), і мовою (куди входять і пізноглухі), слабчучі з добре розгорнутою мовою та слабчучі з глибоко недорозвинутою мовою. Відповідно до такої класифікації і була створена система спеціальних закладів.

Спеціальна освіта була представлена 8-ма типами спеціальних навчальних закладів (переважно інтернатних): для дітей глухих, слабкочуючих, слабкозорих, сліпих, із тяжкими порушеннями мовлення, із порушеннями опорно-рухового апарату, для розумово відсталих, із затримкою психічного розвитку [8, с. 9].

Огляд історіографічних джерел із проблем розвитку закладів інтернатного типу, аналіз нормативно-правових документів у галузі освіти дає змогу констатувати, що на певних етапах

розвитку нашого суспільства виникали різні типи навчально-виховних закладів інтернатного типу. Виконавши свою соціальну функцію, вони замінювались іншими. На вимогу часу створювалися і розвивалися численні напрями суспільного виховання дітей в Україні: дитячі притулки, дитячі будинки, загальноосвітні школи-інтернати, школи-інтернати з поглибленим вивченням окремих предметів, гімназії-інтернати, ліцеї-інтернати, санаторні школи-інтернати, спеціальні школи-інтернати для дітей з вадами розвитку, школи соціальної реабілітації тощо [12, с. 15-16]. Зазначимо, що спільним для всіх закладів інтернатного типу була організація цілодобового перебування дітей у таких закладах під опікою педагогічних (за потреби й медичних) працівників з метою забезпечення всебічного й гармонійного розвитку вихованців, підготовки їх до дорослого життя.

Мережа загальноосвітніх навчальних закладів у період, що вивчається, формувалася за такими принципами: доступність для кожного громадянина всіх форм і типів освітніх послуг, що надаються державою; рівність умов кожної людини для повної реалізації її здібностей, таланту, всебічного розвитку; відкритий характер освіти, створенням умов для вибору профілю навчання і виховання відповідно до здібностей, інтересів громадянина; соціальний захист дітей [5, с. 8]. Разом з тим, мережа загальноосвітніх навчальних закладів формувалася з урахуванням демографічної, етнічної та соціально-економічної ситуації за освітніми рівнями (початкова, базова, повна загальна середня освіта) [10, с. 7].

Основними державними навчальними закладами для дітей із порушенням слуху шкільного віку у цей період були:

- спеціальні загальноосвітні школи-інтернати,
- навчально-реабілітаційні центри
- та спеціальні (корекційні) класи у загальноосвітніх навчальних закладах [8, с. 9].

Серед них функціонувала досить розгалужена, диференційована система: навчально-виховних (корекційних) закладів, реабілітаційних і медико-педагогічних центрів, навчально-виховних комплексів. А також до системи загальноосвітніх навчальних закладів для дітей-інвалідів відносилися: спеціальні школи з продовженим днем, спеціальні навчально-виховні комплекси, об'єднання. Зазначимо, що діти, які за характером патологій не могли навчатися безпосередньо у школах, вони отримували освіту за індивідуальною формою.

На основі загального “Положення про спеціальну загальноосвітню школу-інтернат (школу, клас) України для дітей з вадами фізичного або розумового розвитку” встановлено, що “спеціальна загальноосвітня школа-інтернат (школа) для дітей з вадами фізичного або розумового розвитку державним загальноосвітнім навчально-виховним і корекційно-відновлювальним закладом освіти, який задовольняє потреби дітей з вадами у фізичному або розумовому розвитку у загальній освіті, соціальній допомозі і реабілітації.

Мета спеціальної школи-інтернату – розвиток і формування особистості, забезпечення соціально-психологічної реабілітації і трудової адаптації учня, виховання в нього загальнолюдських цінностей, громадянської позиції” [10, с. 1].

У досліджуваний період система спеціальної освіти в Україні ґрунтувалася на вікових особливостях дітей та рівнях загальноосвітніх програм. Основними завданнями загальноосвітньої спеціальної школи (школи-інтернату) було забезпечення належних умов для проживання, навчання, виховання, медичної та соціальної реабілітації та надання медичної допомоги вихованцям із фізичними або розумовими вадами розвитку та психічними розладами. У 90-х рр. відповідно до потреб для дітей із особливими потребами було відкрито 32 дитячі будинки, 30 шкіл-інтернатів. Набули поширення малокомплектні дитячі будинки змішаного типу (15 – 30 дітей), які формувалися за різновіковим принципом та за місцем проживання родичів дітей і утримувалися за рахунок місцевих бюджетів [1, с. 218].

Проте, у період із 1991 – 2000 років значно скоротилася мережа спеціальних шкіл та їх наповнюваність. Так, станом на 1992 р. в Україні функціонувало 409 спеціальних шкіл із 78 тис. учнів, а в 1998 – 1999 н. р. їх кількість уже становила 308 закладів із 69 тис. учнів. У кінці 2000 р.

фактично було закрито або перепрофільовано 18 шкіл-інтернатів та скорочено контингент на 17,1 тис. учнів [8, с. 8]. Це підтверджується Державною службою статистики України кількості денних загальноосвітніх навчальних закладів у 1991-2000 рр. (рис. 1) [7, с. 414]:

ОСВІТА

20.11. Денні загальноосвітні навчальні заклади

(на початок навчального року)

	1990/91	1995/96	2000/01	2005/06	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
Кількість закладів	21310	21903	21965	21357	20984	20745	20368	20095	19690	19497¹	19126¹
I ступеня	3178	3254	3144	2777	2553	2422	2177	2016	1856	1793	1661
I-II ступеня	7403	6639	6262	5754	5600	5511	5397	5310	5154	5069	4900
I-III ступеня	10318	11612	12157	12418	12432	12414	12394	12369	12287	12249 ¹	12177 ¹
спеціальні школи (школи-інтернати) та школи соціальної реабілітації	411	398	402	408	399	398	400	400	393	386	388
Кількість учнів у зкладах, тис.	6939	7007	6647	5301	4768	4533	4421	4228	4225	4160¹	4150¹
I ступеня	67	96	107	101	89	85	82	79	76	75	74
I-II ступеня	966	837	707	497	430	401	390	364	343	335	328
I-III ступеня	5821	6005	5764	4642	4183	3980	3883	3720	3741	3699 ¹	3697 ¹
спеціальних школах (школах- інтернатах) та школах соціальної реабілітації	85	69	69	61	66	67	66	65	65	51	51
Кількість учителів, тис.	532	591	572	539	526	520	517	511	504	506	504

¹ На початок 2012/13 навчального року у загальну кількість закладів урахувано 75 навчальних закладів II-III ступеня, в яких навчалось 17,5 тис. учнів, на початок 2013/14 навчального року – відповідно 78 та 16,5 тис.

Рис. 1 Денні загальноосвітні навчальні заклади (на початок навчального року).

Аналізуючи таблицю функціонування спеціальних закладів для дітей з особливими потребами цього періоду, можна констатувати, що у період 1991-2000 рр. значно скоротилася мережа спеціальних шкіл та їх наповнюваність. Проте досвід функціонування спеціальних закладів для дітей із порушеннями слуху цього періоду, можна відзначити як позитив збереження більшості цих освітніх осередків; відповідних умов для надання реабілітаційної допомоги.

Відповідно до “Положення про спеціальну загальноосвітню школу-інтернат (школу, клас) України для дітей з вадами фізичного або розумового розвитку” були спрямовані на створення державної системи допомоги дітям із вадами в розвитку та дітям-інвалідам, сприяння подальшому розвитку й удосконаленню питань організації соціально-педагогічної роботи з підлітками з особливими потребами. Серед організаційної діяльності школи важливим був режим щоденної роботи з учнями, який затверджувався радою школи. Щодо навчання учнів з вадами слуху, зору, мови, порушеннями опорно-рухового апарату, затримкою психічного розвитку в спеціальних школах відводилося два додаткові навчальні роки. Цей час розподілявся на 1 і 2 ступенях навчання.

Прийом учнів до спеціальної школи проводився, як правило, до початку навчального року. Зарахування їх здійснювалося наказом директора, коли на підставі заяви батьків, висновків психолого-медико-педагогічної консультації і направлення органу державного управління

освітою. Питання переведення учнів у другий тип школи (школи-інтернату) вирішувалося педагогічною радою на підставі висновків психолого-медико-педагогічної консультації. Також, коли була необхідність переведення учнів із одного відділення в друге в межах спеціальної школи, визначалося педагогічною радою на підставі висновків шкільної психолого-медико-педагогічної комісії.

Навчально-виховний процес будувався на педагогічно обґрунтованому виборі педагогами змісту, форм і методів навчання і виховання, які забезпечували одержання учнями необхідних знань і змін, корекцію вад їхнього психофізичного розвитку, підготовку до самостійного життя. У навчально-виховному процесі школи реалізувалася ідея соціалізації особистості.

У спеціальній школі всіх ступенів варіантність загальної середньої освіти забезпечувалася наявністю в її змісті таких компонентів:

- державного (державного стандарту загальної середньої освіти), який визначається Міністерством освіти України;
- шкільного, який визначався спеціальною школою з урахуванням особливостей психофізичного стану, інтересів та побажань учнів, їхніх батьків, культурно-етнічних особливостей регіону [10, с. 2-3].

Навчання і виховання здійснювалося за оригінальними програмами і спеціальними підручниками, затвердженими Міністерством освіти України. На 2 і 3 ступенях використовувалися як оригінальні програми, так і загальноосвітні програми, підручники масової школи (крім шкіл для розумово відсталих дітей).

У спеціальних гімназіях-, ліцеях-інтернатах (2 і 3 ступінь) під час викладання загальноосвітніх і профільних предметів використовуються програми для масових шкіл і шкіл (класів) з поглибленим вивченням окремих предметів, а також спеціалізованих шкіл суспільно-гуманітарного, художньо-естетичного, трудового та інших профілів.

Навчально-виховний процес у спеціальній школі здійснювався диференційовано з урахуванням структури дефекту, психофізичного стану, індивідуальних особливостей і можливостей учня.

У спеціальній школі залежно від типу проводилися корекційно-відновлювальні заняття з предметно-практичного навчання, лікувальної фізкультури, логопедії, ритміки, соціально-побутової, просторової орієнтації, розвитку слухового, зорового, дотикового сприймання та комунікативної діяльності, формування вимови і мови з метою корекції первинних і вторинних порушень, розширення досвіду соціально-психологічної адаптації та трудової реабілітації [10, с. 3].

Завдання охоплення всіх дітей із особливими потребами, соціально-педагогічним впливом, надання психолого-медико-педагогічної допомоги були характерним для цього періоду. Власне, до 2000 р. була створена розгалужена мережа інтернатних закладів, у яких утримувалися, навчалися, виховувалися, одержували комплекс корекційно-реабілітаційних, лікувально-оздоровчих заходів діти, які потребували соціального захисту (діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, хворі діти, діти а вадами фізичного або розумового розвитку, діти-інваліди, діти, які порушили закон) [11, с. 63]. До складу мережі у цей час входило 689 інтернатних закладів різних типів, у яких навчалося 154,5 тис. учнів, зокрема: 299 загальноосвітніх навчальних закладів-інтернатів (86,3 тис. учнів), у тому числі: 391 спеціальна школа-інтернат для дітей, котрі потребували корекції фізичного чи розумового розвитку (61,2 тис. учнів), з яких 59 – для дітей з вадами слуху (7,3 тис. учнів) та ін. [2, с. 1]. Отже, спеціальна школа покликана здійснювати соціальну реабілітацію учня, виховувати в нього розуміння загальнолюдських цінностей, громадянську позицію, готувати до активної трудової діяльності, забезпечувати правове виховання [3, с. 316]

На підставі аналізу статистичних даних України, законодавчих документів України, історико-педагогічної джерел, історичної літератури можна зробити висновок, що спеціальні заклади для дітей з особливими потребами із середини 90-х років їх мережа почала скорочуватися. Проте освіта для дітей із особливими потребами на етапі становлення української

держави почала мати належні засоби викладання. Незалежність України позитивно вплинула на розвиток навчально-виховних закладів для дітей із особливими освітніми потребами в умовах незалежної України, зокрема на формування змісту освіти спеціальних шкіл.

Проведене дослідження не вичерпує всіх проблем, пов'язаних із розвитком навчально-виховних закладів для дітей із особливими освітніми потребами в умовах незалежної України, але й має прогностичні тенденції щодо вдосконалення цілої системи спеціальних навчальних комплексів соціально-педагогічними працівниками для дітей з особливими потребами.

Список використаних джерел

1. Біденко Н. Розвиток загальної середньої освіти в Україні в період незалежності. Наукові записки. Серія: істор. науки. Вип. №12. С. 213-225.
2. Бондар В., Золотоверх В. Інтерпретація еволюції спеціальної освіти: зародження, становлення, розвиток (до десятиріччя Інституту спеціальної педагогіки АПН України). Режим доступу : lib.npu.edu.ua/full_txt/D0560401002.rtf
3. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
4. Досвід втілення положень про освіту для дітей з особливими потребами в країнах Центральної Європи: [результати до досліджень Іванни Чані]. Київ : Міжнародний фонд "Відродження", 2006. 43 с.
5. Закон України "Про загальну середню освіту" / м. Київ, 13 травня 1999 р. №651-XIV Режим доступу : // <http://www.mon.gov.ua/laws/education/average/4>.
6. Закон України "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні". Ст. 23. Відомості Верховної Ради, 2004. № 21. 252 с.
7. Освіта. Державна служба статистики України за 2013 р. / За редакцією Осауленко О.Г. Київ, 2014. 533 с.
8. Колупаєва А.А. Таранченко О.М. Освіта дітей з особливими потребами за часів незалежності України: етапність у стратегічному вимірі // Дефектологія. Особлива дитина: навчання та виховання. Київ, 2016. № 3. С. 7-18.
9. Наказ МОН № 852 від 11.09.09 р. Про введення навчального предмету "Українська жестова мова" та внесення змін до Типових навчальних планів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку. Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/4826/.
10. Національна доктрина розвитку освіти / Затверджено Указом Президента України від 17 квітня 2002 р. №347/2002 Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/>
11. Про затвердження "Положення про спеціальну загальноосвітню школу-інтернат (школу, клас) України для дітей з вадами фізичного або розумового розвитку" № 136 від 13.05.93 р. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 1 верес. 1993 р. за № 120. Погоджено Заступник міністра охорони здоров'я України В.М. Пономаренко 13.05.93 р. Режим доступу : [08file:///F:/%D1%81%D0%BC19/%D0%9F%D1%80%D0%BE%20%D0%B7%D0%B7%202\).html](http://08file:///F:/%D1%81%D0%BC19/%D0%9F%D1%80%D0%BE%20%D0%B7%D0%B7%202).html)
12. Статистичний щорічник України за 2002 рік. Державний комітет статистики України, Київ, 2003. 790 с.
13. Таранченко О.М. Система спеціального навчання дітей зі зниженим слухом в Україні (історичний аспект) : монографія. Київ : "Літо", 2007. 212 с.
14. Шевченко В.М. Розвиток спеціальної освіти для дітей з порушенням слуху в Україні (XIX – початок ХХ століття). Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : збірник наукових праць. Випуск №33. С. 96-100.

The article analyzes the development of special educational institutions for children with hearing impairments, shows the statistics of special educational institutions for children with hearing impairments, and the nature of the activities of the studied special institutions in the conditions of independent Ukraine

(1991-2000). It has been established that education for children with hearing impairment at the stage of formation of the Ukrainian state began to have adequate means of teaching and teaching their native language.

It is revealed that it was common for all residential institutions to organize round-the-clock stay of children in such institutions under the care of pedagogical (if necessary, medical) workers in order to ensure the comprehensive and harmonious development of pupils, preparing them for adulthood.

The author notes that the content and status of primary and secondary education of special schools was aimed at reviving, preserving the culture and native language of children with hearing impairments. In the years of independence, laws and regulations were approved that guaranteed equality in the acquisition of knowledge and skills, took into account the interests of children with special needs in public life, which was one of the indicators of the development of democracy and ensuring human rights. It was proved that, at the request of time, numerous areas of public education of children in Ukraine were created and developed: orphanages, general education boarding schools, boarding schools with in-depth study of certain subjects, boarding schools, sanatorium boarding schools, special boarding schools for children with developmental disabilities, social rehabilitation schools.

Key words: special educational institutions, special boarding schools for children with developmental disabilities, children with hearing impairment, disabled children, deaf and hard of hearing, independence of Ukraine.

УДК 378.093.2:[61:005.336.2]:53

DOI: 10.32626/2309-9763.2019–26–1.222-227

Людмила Яковишена
Liudmila Yakovyshena

КОМПОНЕНТИ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МОЛОДШИХ МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

COMPONENTS OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE JUNIOR MEDICAL SPECIALISTS

У статті визначено та охарактеризовано основні компоненти формування фахової компетентності майбутніх молодших медичних спеціалістів у вивченні природничо-наукових дисциплін. Підкреслено галузь знань, умінь і навичок з природничо-наукових дисциплін, які дають змогу формувати професійні знання майбутнього фахівця.

Ключові слова: фахівець, компоненти, майбутній молодший медичний спеціаліст, природничо-наукові дисципліни.

Інтегруючись у європейський та світовий освітній простір, перед освітою України постають важливі завдання, розв'язання яких потребує серйозної різнопланової теоретичної та практичної роботи. Визначені завдання стосуються і вдосконалення системи фахової підготовки студентів у медичних закладах вищої освіти. У зв'язку з цим підвищується потреба професійного спрямування усіх загальноосвітніх дисциплін, особливо природничих.

Грунтовний аналіз наукової літератури щодо вивчення компонентів фахової компетентності дає змогу зазначити про недостатнє їх вивчення, особливо це стосується фахових компетентностей майбутніх молодших медичних спеціалістів. Виокремимо та проаналізуємо спільні компоненти змісту фахової компетентності, які пропонують сучасні науковці: В. Ягупов (ціннісно-мотиваційний, когнітивний, праксеологічний, професійно важливі якості, суб'єктивний), Л. Кідіна (мотиваційний, особистісно-професійний, професійно-діяльнісний), Е. Луговська (когнітивний, діяльнісний, мотиваційний, рефлексивний),